

همایش علمی-پژوهشی مطالعات علمی علوم انسانی در جهان اسلام

نهاد برگزار کننده همایش: موسسه قانون یار

((با همکاری و حمایت معنوی دانشگاه فرهنگیان، آموزش و پرورش، بنیاد شهید و امور ایثارگران، سازمان ارشاد اسلامی، سازمان شهرداری (استان کرمانشاه) مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی (استان تهران) و ...))

سر دبیر علمی و مسئول برگزاری همایش: دکتر بهنام اسدی (نماینده مقالات در ۸ پایگاه ملی و بین المللی)

تاریخ برگزاری همایش: ۱۱ اسفند ۱۴۰۱ شماره مقاله: ۱۲/۹۴۵۷۰ رده بندی کنگره: ج ۸۴/۲۱۲

ارائه الگوی آموزش والدین به منظور تربیت جنسی

کودکان در مدارس (با استفاده از آموزه های اسلامی)

فرح ناز باوندپور

مشخصات نویسنده: کارشناس ارشد علوم تربیتی، آموزش ابتدایی، اداره آموزش و پرورش شهرستان کرمانشاه

چکیده

کودکان در مسیر رشد و تحول نیازمند محیطی هستند تا اطلاعات و آموزش های مناسب و متناسب با رشد را دریافت کنند. یکی از مهم ترین نیازهای آموزشی کودکان در این مسیر، آگاه شدن از رشد و تحولات جنسی خود، انگیزه ها، نگرش ها، باورهای جنسی و نحوه مدیریت رفتارهای جنسی باشد که در قالب تربیت جنسی تبلور می یابد. در زمینه تربیت جنسی کودکان، والدین دارای نقش کلیدی و مهم در سلامت جنسی و رشد و شکل گیری اعتماد به آینده در کودک هستند. مطالعه حاضر تبیین نقش و مسئولیت والدین و مدارس در تربیت جنسی کودکان از طریق روش تحقیق کیفی - توصیفی و مطالعات کتابخانه ای در این عرصه انجام شده است. بر اساس نتایج مطالعات انجام شده، تربیت جنسی کودک مستلزم این است که والدین بدانند چه زمانی، چه چیزی را و چگونه به کودک خود منتقل کنند. برخی از والدین می پندارند بهتر است کودک را از هر موضوع مربوط به مسایل جنسی دور نگه دارند تا افکار جنسی در ذهن آنها پرورش پیدا نکند؛ اما سوالات جنسی خواه ناخواه در ذهن کودکان ایجاد می شود و ناآگاهی والدین و ناتوانی آنها در پاسخ به برخی سوالات کودکان باعث می شود، کودکان در زمینه مسائل جنسی دچار سردرگمی شوند. از این رو مهمترین مسئله در باره آنان پرورش در محیطی امن از نظر جسمی، روانی و عاطفی است. در این میان با توجه به شیوع ناهنجاری ها و عوامل گسترده ای که انحرافات جنسی را روز به روز فراگیرتر می سازد، اجرای صحیح شیوه های تربیت جنسی است که ایجاب می کند کودکان در محیطی سالم و مبتنی بر نظارت و تربیت دینی پرورش یابند؛ تا از یکسو غریزه جنسی آنان در یک مسیر درست هدایت شود و از دیگر سو در مقابل انواع ناهنجاری ها مانند استمناء، استشهائ، سوء استفاده جنسی شفاهی و زبانی، روسپی گری و هرزه نگاری که منتهی به انحراف و آسیب های جنسی می شوند مصونیت یابند.

واژگان کلیدی: طراحی الگو، آموزش والدین، تربیت جنسی، آسیب جنسی، آموزه های اسلام.

بخش اول: کلیات

خانواده و والدین نقشی حیاتی در شکل دادن به درک کودک از هویت جنسی و اجتماعی ایفا می کنند. والدین نیاز به این توانایی دارند تا قادر باشند جنبه های فیزیکی و رفتاری گزینه جنسی انسان را به فرزندان خود نشان دهند و فرزندان نیاز دارند که مجهز و آگاه به دانش و مهارت های باشند تا بتوانند در مورد گزینه جنسی، روابط و بیماری های مربوط به مسائل جنسی تصمیم گیری های مسئولانه ای داشته باشند (والنتینو و همکاران^۱، ۲۰۱۸: ۵۹). درحقیقت والدین می توانند با کسب آگاهی در این زمینه به فرزندان در هر سنی که باشد، متناسب با سن او آموزش جنسی را آغاز کنند. در هر مرحله از سن کودک، آموزش ویژگی خود را دارد و باید درک و فهم کودک و ویژگی های عاطفی او در نظر گرفته شود تا موجب بیداری جنسی کودک نشود.

از آنجایی که والدین مراقبان اصلی کودکان کم سن و سال هستند، کیفیت و کمیت دانش تربیتی آنها برای بهبود رشد و سلامتی کودکان حیاتی است. از بدو تولد کودکان در حال یادگیری هستند و بر والدین و سایر مراقبان تکیه میکنند تا از آنها مراقبت و حمایت کنند. تاثیر والدین شاید در هیچ دوره ای به اندازه دوران کودکی اهمیت نداشته باشد است (دانهو و همکاران، ۲۰۱۷). در این دوران مغز کودک به سرعت در حال یادگیری است و تجارب والدین و اطرافیان که برای او فراهم می آورند، اهمیت زیادی دارد. والدین درباره حوزه تربیت اطلاعات کم و بیشی دارند اما این دانش باید معتبر و مبتنی بر مطالعات علمی باشد. چندین مطالعه نشان داده اند که در کنار عوامل مرتبط با کودک مثل، خلق و خوی کودک، عامل های محیطی مثل درآمد پایین، همسایگان پرجمعیت و خطرناک، تاثیر همسالان، رسانه ها، شبکه های حمایت اجتماعی ناکافی و متغیرهای خانوادگی مثل فرزند پروری ضعیف، مشکلات زناشویی والدین، آسیب های روانی والدین به عنوان پیش بینی کننده های قدرتمند، برآیندهای منفی رشد کودک هستند.

یکی از پیش بینی کننده های رشد موفقیت آمیز کودک، دانش پرورش کودک است. مادرانی که درباره رشد کودک اطلاعات بیشتری دارند، تعاملات مثبت بیشتری را با کودکان گزارش می کنند و توصیف های مثبت بیشتری از کودکان دارند. دانش تربیتی مادران با عملکرد کودکان در مقیاس بیلی برای رشد

^۱ - Valentino & et al

کودکان ارتباط دارد (دیچتمیلر و همکاران، ۱۹۹۲) و والدین آگاهتر کودکانی دارند که مسائل رفتاری کمتری دارند. متقابلاً، باورهای نادرست و تصورات غلط والدین به عنوان تحلیل روند رشد کودک در نظر گرفته شده است. علاوه بر این، دانش پرورش کودک به عنوان راهنمای تصمیمات والدین درباره کیفیت حفظ سلامت کودکان، پیشگیری از بیماریها، چگونگی استفاده مؤثر از خدمات بهداشتی، در نظر گرفته شده است. یکی از حیطه های مهم دانش پرورش کودک آگاهی آنان از کیفیت رشد جنسی کودک و مسائل مرتبط با آن است. در حال حاضر دانش ما از تمایلات و رشد جنسی کودکان تا حدودی پراکنده است؛ تحقیقات تجربی اطلاعات اندکی را فراهم نموده اند. کمبود دانش علمی در این زمینه احتمالاً دلیل خوبی برای ارزیابی رفتارهای جنسی کودکان است (هس، تتی، هوسی و گاردنر، ۲۰۱۴).

چهار عامل مهم مرتبط با والدین که در درمان رفتارهای مشکل ساز جنسی مؤثر هستند عبارتند از: مهارتهای مدیریتی والدین، آموزش جنسی قوانین مرتبط با عنوان "ما والدین ناگزیر هستیم که بدانیم"، رفتار جنسی، پیشگیری از سوء استفاده. گلی و همکاران (۱۳۹۷) در تحقیقی در ارتباط با «تاثیر آموزش تربیت جنسی بر آگاهی، نگرش و عملکرد مادران در پاسخ به سوالات دختران» دریافتند که آموزش تربیت جنسی باعث توانمندسازی مادران در پاسخگویی به سوالات جنسی دختران نوجوان و افزایش دانش، نگرش، و عملکرد آنان می شود. بنابراین، با توجه به اطلاعات ناکافی والدین به ویژه مادران در مورد پاسخگویی به سوالات جنسی نوجوانان، ارائه راهکارها و آموزش هایی جهت افزایش سطح آگاهی مادران و تغییر نگرش آنها، ضروری است.

مستوفی و همکاران (۱۳۹۵) در بررسی «تاثیر آموزش گروهی بر آگاهی، نگرش و عملکرد مادران در تربیت جنسی دختران» دریافتند که آموزش گروهی می تواند تغییرات قابل توجهی در سطح آگاهی، نگرش و عملکرد مادرانی که دختر نوجوان دارند، ایجاد کند.

مطالعات نشان می دهد که کودکان و نوجوانان خواهان یادگیری مسائل جنسی از طریق والدین هستند. اگرچه اکثریت ارتباط های برقرار شده درباره مسائل جنسی از طرف مادران برقرار شده است، پسران احساس می کنند که محتوا به صورت معناداری به تجارب دختران هدایت شده است. در نتیجه، پسران برای مطلع شدن از مسائل جنسی از منابع دیگری مانند همسالان، رسانه و اینترنت استفاده می کنند

حتی زمانی که والدین می‌خواهند درباره موضوعات مرتبط با رفتار جنسی با فرزندانشان صحبت کنند، احساس شرم و ناراحتی می‌کنند و همچنین دانش و مهارت برای انجام چنین کاری را ندارند. برخی از والدین به دلیل عقاید و بینش‌های خود، علاقه‌ای به صحبت کردن درباره‌ی مسایل و آموزه‌های جنسی ندارند. زیرا تصور می‌کنند ارائه اطلاعات موجب بیدار شدن غریزه‌ی جنسی فرزندانشان می‌شود. در حالی که باید بدانند هر چه اطلاعات و دانسته‌های کودکان و نوجوانان درباره‌ی بدن خود و مسایل مربوط به جنسیت‌شان بیشتر و صحیح‌تر باشد، رفتارهای جنسی آگاهانه‌تری از خود بروز می‌دهند. بچه‌ها به هر حال کنجکاوی خود را از طریق منابع مختلف مثل دوستان، نشریات، رسانه‌ها و ... ارضا می‌کنند.

مطالعات گذشته و گزارش‌های والدین از رفتار کودکان نشان می‌دهد که تعداد قابل توجهی از کودکان در برخی از اشکال رفتار جنسی درگیر می‌شوند. به عنوان مثال ۴۲٪ از دانشجویان دانشگاه گزارش کردند که زمانی که ۱۲ ساله یا کوچکتر بودند، با کودکان دیگر معمولاً با یک دوست تعامل جنسی داشته‌اند.

با توجه به اینکه تربیت جنسی یکی از دشوارترین و حساس‌ترین انواع تربیت در خانواده‌ها می‌باشد، در این میان میزان آگاهی و نوع نگرش والدین به ویژه مادر بیشترین نقش را در تربیت رفتارهای جنسی سالم کودک در سالهای پیش از مدرسه دارد. جنسیت شامل مؤلفه‌هایی است که اهمیت یکسانی دارند. آنها عبارتند از: آناتومی و بهداشت تناسلی تمایلات جنسی زیستی، بارداری، تولد کودک، بهداشت، مراقبت سلامت عمومی (هویت جنسی و نقشهای جنسی) چگونه ما خودمان را به عنوان مرد یا زن می‌بینیم، و آنچه که درباره روشی که مردان و زنان باید عمل کنند، آموزش دیده ایم (روابط) رفتارها، انتظارات، ارضاء، سو استفاده، و غیره (عشق و عاطفه) ما چگونه عشق و عواطفمان را نسبت به دوستان، خانواده و دیگران ابراز می‌کنیم (تصور بدنی ما چه احساسی درباره بدن و نیازهایمان داریم)؛ (جهت گیری جنسی) کشش جسمی و احساسی نسبت به یک مرد، زن، یا هر دو (شهوت و لذت) پذیرش و لذت بردن از بدنمان و پذیرفتن و لذت بردن از بدن شریک جنسیمان (فعالیت جنسی) فعالیتهای صمیمی از قبیل در آغوش گرفتن، بوسیدن، لمس کردن، و آمیزش جنسی (اکتشاف و بازی جنسی) آنها بخش طبیعی رشد جنسی کودکی هستند و نه تنها به کودکان کمک میکنند تا درباره بدنشان یاد بگیرند، بلکه از قوانین فرهنگی و اجتماعی که ناظر بر رفتار جنسی هستند، مطلع گردند. آگاهی والدین از مسائل جنسیتی

از قبیل، تشخیص رفتار طبیعی جنسی از رفتار غیر طبیعی، طرز برخورد مناسب با کودک مبتلا به مسائل رفتار جنسی، رفتارهای متناسب با سن، زمان آموزش مسائل جنسی، چگونگی شکل گیری هویت جنسی، بلوغ، ارتباط با همسالان، کنترل منابع اطلاعاتی کودکان و... در پیشگیری از رفتارهای ناسازگارانه کودکان و احساس کفایت و خودکارآمدی والدین مؤثر است. نتایج تحقیق نشان داده است که برنامه های تربیت جنسی جامع تأثیر مثبتی در به تأخیر انداختن آغاز رفتار جنسی، کاهش تعداد شریکان جنسی جدید، و کاهش وقوع کنجکاویهای جنسی غیر محافظت شده در کودکان دارد. اکثر کارشناسان، سازمانهای حرفه ای و حتی والدین از آموزش جنسی جامع حمایت می کنند.

در واقع خانواده، بعنوان نهادی اجتماعی، مجموعه ای از الگوهای رفتاری و هنجاری دارد که به منظور برآورده ساختن نیازهای انسانی شکل یافته است. از این رو خانواده در مفهوم کلی و کارکردی اش پدیده ای تاریخی و جهانی است و کمتر جامعه ای را می توان سراغ داشت که خانواده نداشته باشد، گرچه می توان به این امر اذعان داشت که این نهاد در مسیر شکل گیری و نهادمندی خود تحولات متفاوتی داشت سر نهاد ماست. در همین راستا آموزش خانواده که هدف نهایی آن حذف ناهماهنگی های تربیتی و آموزش میان خانه و مدرسه است. آموزشهایی که والدین به آنها نیاز مبرم دارند با عنایت به پیشرفت جامعه و دگرگونی های و تغییراتی که هر روز در بستر جامعه شاهد آن هستیم زیاد و متنوع است. در همین راستا سوالاتی که در زمینه آموزش والدین در اذهان عمومی متبادر می گردد، باید پاسخ داده شود که نیازهای آموزشی و تربیتی واقعی آنان با توجه به فاکتورهای تحقق اهداف، فردی، خانوادگی و فرهنگی کدامند.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از جنبه هدف از نوع پژوهش کاربردی است و روش پژوهش کیفی از نوع تحلیل محتوای استقرایی است که بر اساس آن به تبیین مطالب مرتبط با تربیت جنسی و برنامه درسی تربیت جنسی و استخراج مضامین براساس آموزه های اسلامی در کتب مذهبی و روایت های معصومین (علیه السلام) و همچنین کتب تربیتی و روانشناسی پرداخته شده است. استفاده از رویکرد استقرایی که از آن به عنوان تحلیل محتوای متعارف هم نام برده شد، بیشتر زمانی ضرورت می یابد که داده های کافی درباره یک

پدیده وجود ندارد و پژوهشگر می‌خواهد دانش زمینه‌ای لازم را در این باره فراهم کند. این شیوه تحلیل بیشتر بدنبال کاهش داده‌ها و ارائه توصیفی و مروری بر پیشینه موضوع تحقیق پیرامون یک موضوع می‌باشد. حوزه پژوهش شامل کتاب‌ها، مقاله‌ها، متون اسلامی است.

بخش دوم: تربیت جنسی

یکی از غرایز مهم و اساسی، غریزه جنسی است که نقش مهمی در چگونگی شکل‌گیری شخصیت انسان دارد و تجلی آن به صورت تمایل شهوانی ارضای مشروع سبب پیدایش، تداوم و بقای نسل است. ایجاد نیازی که این غریزه در آدمی به وجود می‌آورد، مانند سایر نیازها مثل نیاز به خدا، امنیت و استراحت است؛ اما کیفیت و زمان برآورده شدن آن ممکن است سبب رشد و یا سبب خواری و ذلت فرد شود. اهمیت ارضای این نیاز در تمام مراحل زندگی به میزانی است که می‌توان گفت هر کس دارای شخصیت جنسی مخصوص به خودش است. محور غریزه در افراد همراه با ظهور تحولات جنسی، روانی و عاطفی است. چه بسیار حرکت‌ها، جنب‌وجوش‌ها، ائتلاف نیروها که در سایه آن پدید می‌آید و چه بسیار خودپسندی، خودنمایی‌ها و خودخواهی‌ها که بر اثر آن حاصل می‌شود (فر مهبینی فراهانی، ۱۳۹۰). یکی از مؤثرترین راه‌های افزایش آگاهی، نگرش و توانایی کودکان در محافظت از خودشان، تربیت جنسی است که برای پیشگیری از رفتارهای پرخطر جنسی در آینده و نتایج منفی آن ضروری به نظر می‌رسد (رایس و همکاران، ۲۰۱۱). آموزش جنسی یا تربیت جنسی به‌عنوان یک فرایند تغییر رفتار، در برگیرنده جریان دراز مدت کسب اطلاعات درباره زندگی خصوصی، هویت جنسی و روابط است. مهم‌ترین هدف آموزش جنسی توسعه رفتارهای مثبت جنسی است که موارد ذیل را شامل می‌شود: اعتمادبه‌نفس، اتخاذ رویکردی محترمانه به خود و دیگران، دوری از تجاوز و خشونت جنسی، تجارب جنسی سالم و برنامه‌ریزی برای پدر و مادر شدن. هدف این است که در طول دوره رشد با کسب دانش جنسی و مهارت‌هایی که از سلامت جنسی فرد در زمان حال و آینده محافظت می‌کنند، نگرش‌های جنسی سالم رشد و توسعه یابند. بدین‌وسیله پیشگیری از بارداری‌های دوره نوجوانی، سقط‌جنین و بیماری‌های آمیزشی امکان‌پذیر می‌شود؛ بنابراین آموزش جنسی باید در چارچوبی موردتوجه قرار گیرد که ابعاد زیستی، فرهنگی اجتماعی، روان‌شناختی و دینی را در برگیرد (یونسکو، ۲۰۰۹، به نقل از رزاقی، ۱۳۹۰).

تربیت جنسی از همان سنین کودکی شروع شده و تا دوره نوجوانی ادامه می‌یابد. پاسخ‌های مثبت و صحیح خانواده و مربیان و همسالان باعث رشد سالم این هویت جدید می‌شود، اما پاسخ‌های منفی یا نامناسب آثار منفی بر هویت جنسی و رفتار جنسی می‌گذارد (لطف‌آبادی، ۱۳۹۰).

بخش سوم: نظریه‌های تربیت جنسی

بند اول: تربیت جنسی در ادیان

اختلاف دیدگاه‌های مردم جهان در این مسئله‌ی مهم زندگی، بسیار زیاد است. در جوامع غربی سه دیدگاه اصلی و بسیاری نگرش‌های متفرقه در این مورد وجود دارد. یکی دیدگاه مذهب کاتولیک در مسائل اخلاق جنسی که تا اندازه زیادی به موازین اسلامی نزدیک است، دوم دیدگاه مذهب پروتستان که آمیخته‌ای از نگرش سنتی و نگرش‌های لیبرالی در اخلاق جنسی است و دیدگاه سوم دیدگاه لائیک است (دیدگاه اثباتی) که اساساً نوعی بی‌بند و باری جنسی است و اخلاق جنسی را صرفاً به تصمیم‌گیری‌های افراد واگذار می‌کند و تنها مرز و مانع آن، قوانینی است که محدودیت‌های اندکی را در چهارچوب نظام فردگرایانه مبتنی بر لجام‌گسیختگی‌های نظام سرمایه‌داری بزرگ جهانی اعمال می‌کند (لطف‌آبادی، ۱۳۹۰).

بند دوم: دیدگاه حذفی در مورد تربیت جنسی

این دیدگاه بر ممانعت از هرگونه ارضای غریزه جنسی تأکید دارد و معتقد است ارضای آن آدمی را از رسیدن به کمال انسانی باز می‌دارد. این دیدگاه در دوران حاکمیت کلیسا در اروپا و نیز در دوره رهبانیت و تجرد طلبی در نقاط دیگر دنیا رواج داشت. دنیای اروپا تا قبل از دو سه قرن اخیر که قانون حاکم بر آن قانون کلیسا بود در حد افراطی در محدود کردن روابط کوشش می‌کرد. اساساً در قانون کلیسا ارتباط جنسی مطلقاً ولو با زن شرعی یک کار پلید بود. از نظر آن‌ها زن ذاتاً موجودی پلید بود و عمل مقاربت ولو با زن شرعی عمل کثیفی بود (مطهری، ۱۳۹۸).

علاوه بر مسیحیت قرون وسطی، عقاید و افکار دیگری در مخالفت با غریزه جنسی بودند. رهبانیت و تجرد طلبی در هند (آیین برهما، آیین جین، آیین بودا) رهبانیت و تجرد طلبی در چین و یونان (مثل

مکتب کلیون) بعضی از فرقه‌های دین یهود (مثل فرقه استتیس) نیز در مواجهه با غریزه جنسی راه تفریط را در پیش گرفته بودند (حکمت، ۱۳۹۲).

این دسته دیدگاهی تفریطی نسبت به انگیزه جنسی و مسائل مربوط به آن دارند و حتی از زناشویی و ازدواج اعراض کرده و از مسائل جنسی با شرم یاد می‌کنند. از جمله ماها ویرا، بنیان‌گذار آیین جاینی و از معتقدان به این تفکر گفته است: «محبت زن بزرگ‌ترین سبب افتتان و ابتلا در این جهان است». همچنین در آیین مانی ایران باستان روح بدبینی نسبت به دنیا و تعلقات مادی و من‌جمله نفی روابط زناشویی وجود داشته است. به عقیده مانی بدترین خواش ما عشق به زن و بچه است. برخی آیین‌ها مانند پروتستان‌های مسیحی رابطه جنسی را ذاتاً پلید می‌شمردند. به عقیده این‌ها تنها کسانی به مقام معنوی می‌رسند که تا آخر عمر مجرد زندگی کنند. جلوه این نوع دیدگاه را در کاتولیک‌ها نیز می‌توان مشاهده کرد (رهنما، علین و محمدی، ۱۳۹۶).

بند سوم: دیدگاه اثباتی در مورد تربیت جنسی

این دیدگاه در نقطه مقابل دیدگاه حذفی قرار دارد و بر ارضاء بی‌حد و حصر غریزه جنسی تأکید دارد. این دیدگاه رویکردی از اخلاق جنسی را مطرح می‌سازد که از آن می‌توان به ولنگاری جنسی نام برد (فر مهنی فراهانی، ۱۳۸۴). عامل زمینه‌ساز این دیدگاه را می‌توان در برداشت‌هایی نادرست از عقاید فروید و یا در عقاید راسل جستجو کرد. در حقیقت دنیای غرب در زمان حاضر در زمینه اخلاق جنسی، نسبت به گذشته به اصطلاح یک دور ۱۸۰ درجه‌ای زده است. امروزه همه سخن از تقدیس و احترام به عقاید و روابط جنسی و لزوم آزادی و برداشتن هر قیدوبندی در این زمینه است (مطهری، ۱۳۷۸). افکار فرویدی انگیزه پاره‌ای تجربیات حادثه جویانه در آموزش و پرورش (در برخی کشورها) گردیده است. از جمله در سامر هیل، ای اس نیل به کودکان آزادی زیادی در همه موارد از جمله آزادی جنسی داده است. مع‌هذا چنین نوآوری‌های افراطی نادر است (فدایی، ۱۳۸۷).

بند چهارم: نظریه‌های اخلاقی و تربیت جنسی

موازن اخلاقی، مجموعه موازن و معیارهای پذیرفته‌شده مردم در اجتماع است. روابط اخلاقی ریشه‌های تاریخی معین و محکمی دارد. این روابط با نظام اجتماعی و اقتصادی اجتماع به صورت مستحکمی مربوط است؛ و به این جهت در طبقات سنی جداگانه تفاوت دارد؛ بنابراین نسل نوجوان حق ندارد کورکورانه رویه‌ی جوانان کشورهایی را که همه جوانب زندگی‌شان بستگی به نفع شخصی و سکس دارد را تقلید کنند. هر یک از دوره‌های تاریخی اخلاق و آداب و رسوم و سنن مخصوص به خود را دارد و بر اساس آن‌ها اصول اخلاقی و تئوری نژادی شکل گرفته است. ترکیب تدریجی روابط اخلاقی، منجر به ظهور علم مستقل اخلاق و آداب و رسوم می‌شود. اخلاق از لحظه ظهور، شروع به اجرای نقش همه‌جانبه در تربیت نسل جوان می‌کند. از آنجاست که اخلاق به مهم‌ترین مسائل رفتار انسانی پاسخ می‌دهد (کوچتکوف و لاپیک؛ ترجمه تقی زاده، ۱۳۹۴).

بند پنجم: نظریه‌های روانشناسی و تربیت جنسی

یکی از مهم‌ترین افراد تأثیرگذار در این زمینه زیگموند فروید است. به عقیده فروید، نیروهای غیرمنطقی، انگیزش‌های ناهشیار و سائق‌های زیستی و غریزی که از طریق مراحل روانی - جنسی در ۶ سال اول زندگی شکل می‌گیرند، رفتار ما را تعیین می‌کنند. غرایز در رویکرد فروید اهمیت زیادی دارند. او اصطلاح لیبیدو را برای اشاره به انرژی جنسی به کاربرد و آن را منبع انگیزش دانست که انرژی جنسی بخشی از آن است. او هدف عمده زندگی را کسب لذت و دوری از درد است (کری، ۲۰۰۵؛ ترجمه سید محمدی، ۱۳۸۹). فروید بر دوران کودکی و تأثیر آن بر شکل‌گیری شخصیت تأکید دارد. او تکامل انسان را به چند مرحله تقسیم کرده است که کودک از زمان تولد تا سنین بزرگسالی طی می‌کند. این تقسیم‌بندی بر اساس مناطق حساس جنسی در هر مرحله از زمان انجام گرفته است. فروید تکامل را از منظر روانی - جنسی مورد بحث قرار می‌دهد و میل جنسی را به سه دوره اصلی تقسیم می‌کند:

دوره اول: از تولد تا حدود سنین پنج‌سالگی به دوره مناطق سه‌گانه‌ی رشد روانی - جنسی (شامل مرحله دهانی، مرحله مقعدی، مرحله آلتی).

دوره دوم: که دوره نهفتگی است و از پنج‌سالگی تا بلوغ را شامل می‌شود.

دوره سوم: دوره تناسلی است که در آن هنگام میل جنسی به شکل نهایی خود تجلی می‌کند (شفیع‌آبادی و ناصری، ۱۳۹۸).

آدلر امیال جنسی را به‌عنوان نیروی برانگیزاننده اصلی در نظر نمی‌گرفت ولی آن را به‌عنوان یکی از وظایف اصلی زندگی قبول داشت. واقعیت زندگی این است که ما به‌صورت دو جنس وجود داریم. پیروان آدلر معتقدند؛ تکلیف زندگی این است که هر دو جنس یاد بگیرند در ارتباط جنسی خود به لذت و معنی متقابل دست پیدا کنند. وقتی نقش‌های جنسی خود را تا اندازه‌ای بر اساس تعریف‌ها و پندارهای قالبی فرهنگی توصیف می‌کنیم، باید بکوشیم با جنس دیگر نه جنس مخالف ارتباط برقرار کنیم. اگر جنس دیگر را به‌صورت جنس مخالف در نظر بگیریم، در این صورت به‌جای همکاری که از انسان هم‌نوع بودن حاصل می‌شود به رقابت و تعارض ترغیب می‌شویم. از نظر روانشناسان وجودی، امیال جنسی از صمیمیت اهمیت کمتری دارد. برخلاف نظر روانکاوها آن‌ها اعتقاد دارند که امیال جنسی ماهیت انسان نیست. اگر بگوییم باید جنسی باشیم یا نمی‌توانیم جنسی باشیم در هر صورت سوءنیت است. ما می‌توانیم از لحاظ جنسی آزاد باشیم؛ که این به معنی آزادی آری گفتن به امیال جنسی ما در زمانی است که بهتر است آری بگوییم و همچنین آزادی نه گفتن به امیال جنسی در زمانی که بهتر است نه بگوییم (پروچاسکا و نورکراس، ۲۰۱۷). در ماه ششم کودک متوجه عضو تناسلی خود می‌شود و این دریافت در طی بسیاری از اکتشافات حسی - حرکتی که در این مرحله یافت می‌شود به دست می‌آید. در دوسالگی لمس عضو تناسلی به‌صورت یک فعالیت بروز می‌کند و این کار هنگام حمام گرفتن یا پوشیدن لباس افزایش می‌یابد، این عادت تا چهار سالگی ادامه می‌یابد و پس از آن کم‌کم فراموش می‌شود. در پنج‌سالگی کودکان توجه بسیاری به بدن خویش و دیگران می‌کنند. این توجه در مورد مادر بیشتر است (البته در دختران بیشتر متوجه پدر است) بنابراین وی را شدیداً در آغوش می‌گیرند و به او می‌چسبند و مدام بدن او را لمس می‌کنند تا جایی که حتی می‌خواهند اعضای پنهان زیر لباس را نیز لمس کنند؛ بنابراین در برخی از کودکان رفتارهایی بروز می‌کند که به رفتارهای جنسی می‌ماند. از ابتدای شش‌سالگی تا ابتدای دوره نوجوانی توجهات جنسی به حد قابل‌ملاحظه‌ای کاهش می‌یابد زیرا کودکان در این هنگام وارد مرحله آرامش شده و گویی بر غریزه جنسی خود مسلط گردیده‌اند (شبانکاری و مطلق، ۱۳۹۶).

بند ششم: دیدگاه اسلام در مورد تربیت جنسی

اینکه دید اسلام در این زمینه چیست پاسخ این است که نفس غریزه واقعی است که در انسان وجود دارد و از آفریده‌های خداست. با توجه به جنبه جنسیت در آفرینش، باید گفت اسلام در این رابطه هیچ اعتقادی به پلیدی این غریزه ندارد و به همین دلیل کور کردن و ریشه‌کن کردن آن را در انسان مجاز نمی‌شمارد؛ اما در عین حال معتقد نیست که آن را آزاد و بی‌قید و بند رها کنند و یا با آموزش‌های مستقیم بر آن دامن بزنند. اسلام روابط آزاد دختر و پسر و زن و مرد را در جامعه تقبیح می‌کند و برای اجرای طرز فکر فروید در این رابطه مفاسد و زیان‌هایی قائل است که امروزه مصادیق آن را در جهان شاهد هستیم (قائمی، ۱۳۹۲).

دیدگاه اسلام از تربیت جنسی با اندیشه غرب کاملاً متفاوت است. غرض از تربیت جنسی در اسلام، پرورش و تعدیل و جهت‌دهی است نه پروردن و اوج دادن. در شریعت اسلام لزوم مراعات اعتدال و اجتناب از افراط و تفریط نه تنها در زمینه غریزه جنسی بلکه در جمیع شؤونات حیات دنیوی توصیه می‌شود. در اسلام غریزه جنسی به‌عنوان یک واقعیت وجودی انسان موردپذیرش و احترام قرار گرفته است. تربیت جنسی در اسلام عبارت است از مجموعه اقدامات تربیتی مربوط غریزه جنسی شامل هدایت، کنترل، تعدیل و ضابطه‌مند کردن غریزه جنسی که دین اسلام برای حفظ سلامت جسمی و روانی، عفت و پاک‌دامنی، شرافت و کرامت انسان به‌کار رفته است. بر طبق نظر اسلام، در کشاکش عقل و شهوت در انسان نه تنها عقل قابل طرح و توجه و نه شهوت قابل نفی و انکار است، بلکه ایجاد تعادل بین این دو راه سومی است که معبر آن تربیت است و بی عبور از تربیت جنسی کارآمد و متناسب با شرع و عرف، زمان و مکان و ضرورت‌ها، به حقیقت نخواهیم رسید (فر مهبینی فراهانی، ۱۳۹۰).

در تعلیم اسلامی و ارزیابی اسلام از رفتار جنسی و هویت جنسی چنین آمده است: اسلام نه فقط علاقه جنسی و آثار ناشی از آن را به هیچ وجه پلید نمی‌داند، بلکه با ریاضت در امور جنسی و تجرد و عزوبت نیز سخت مبارزه کرده و ازدواج را مقدس و تجرد را پلید شمرده و برای تنظیم و تعدیل این علاقه کوشش کرده است. پیشوایان دین، درباره احساس هویت جنسی و درک شیوه شایسته به‌کارگیری معیارهای نقش جنسی، از آغاز تولد تا دوران جوانی و بزرگسالی، در روند زندگی فردی و اجتماعی و تشکیل خانواده،

رهنمودهای زیادی ارائه فرموده‌اند و در روایات بسیار، بر ارزشمندی ویژگی‌های هر یک از دو جنس در خدمت به یکدیگر تأکید شده و هر یک از افراد دو جنس را به در نظر گرفتن هویت جنسی و پابندی به وظایف متناسب با مشخصات جنس خویش رهنمون ساخته‌اند (لطف‌آبادی، ۱۳۹۰).

جدول ۱: خلاصه‌ی مبانی، اصول و روش‌های تربیت جنسی

مبانی تربیت جنسی	اصول تربیت جنسی	روش‌های تربیت جنسی
مبنای ضعف	اصل مدارا و مسامحت	روش مرحله نمودن تکالیف
		روش تجدید نظر کردن در تکالیف
	اصل سعه صدر	روش گفتگو
مبنای تأثیر شرایط بر انسان	اصل اصلاح شرایط	روش زمینه سازی
		روش الگویی
		روش پر کردن اوقات فراغت
	اصل توجه به مقتضیات زمان	روش آگاه سازی
	اصل کنترل در دوستی‌ها و معاشرت‌ها	روش عبرت آموزی
مبنای نیازمندی (نیاز)	اصل اعتدال	روش رعایت اعتدال و احتیاط
		روش توجه به تفاوتی‌های جنسی

روش آموزش انفرادی	اصل توجه به تفاوت های فردی	جنسی به عنوان یک نیاز طبیعی)
روش مسئولیت پذیری	اصل معرفی گزینه جنسی به عنوان یک سرمایه	
روش نقادی	اصل عقلانیت	مبنای اندیشه ورزی
روش محاسبه نفس		
روش امر به معروف و نهی از منکر	اصل تفکر و تذکر	
روش بیان قصص و سرگذشت ها		
روش موعظه و پند و اندرز		
روش خویشتن داری	اصل خودسازی	مبنای تاثیر ظاهر بر باطن
روش عادت	اصل تزکیه	
روش پرهیز از دنیاپرستی		
روش تحمیل بر نفس		
روش کنترل دروازه های ورودی آدمی (چشم و گوش)		
روش عفو و گذشت	اصل عزت نفس	
روش تغافل		

روش تقویت ایمان	اصل حیا و غیرت	مبنای کرامت
روش تقویت عفت		
روش عفت در کلام		
روش تکلیف به قدر وسع	اصل آموز جنسی با توجه به مقتضیات	مبنای وجود مراحل مختلف رشد و تطور در آدمی
روش تناسب به میزان رشد و فهم متربی	اصل تدرج	

(تحقیقات نگارنده، ۱۴۰۱)

بخش چهارم: مقایسه دیدگاه و الگوهای مکاتب مختلف نسبت به تربیت جنسی

دیدگاه های مختلفی در مورد تربیت جنسی وجود دارد که به صورت مشخص این نظریات را در سه دسته می توان جای داد:

الف) دیدگاه اول: دسته اول دیدگاه تفریطی نسبت به انگیزه جنسی و مسایل مربوط به آن دارند و حتی از زناشویی و ازدواج اعراض کرده و از مسایل جنسی باشرم یاد می کنند. روشن است مطابق این دیدگاه پرداختن به امور جنسی و ارضای آن از هیچ طریقی مجاز نیست و لذا سخن گفتن از آموزش جنسی بیهوده است از جمله ماها ویراء بنیان گذار آیین "جانی" و از معتقدان به این تفکر گفته است: «محبت زن بزرگترین سبب افتنان و ابتلا در این جهان است» (قاسمی، ۱۳۹۸). آثار این نحوه نگرش در دوران حاکمیت قانون کلیسا بر اروپا باز می گردد. لکن عوامل و عقاید مخالف جنسیت در اعصار خیلی

قدیم و هم وجود داشته است به عنوان مثال رهبانیت و تجرد طلبی درهند(آیین برهمنی^۱، آیین جانی^۲، آیین بودایی، رهبانیت و تجرد طلبی در چین، ایران باستان، یونان(مثل مکتب سنیسیسم^۳ یا کلیون)، یهود (مثل فرقه اسنی‌ها^۴) (مهرداد، ۱۳۹۷).

در آیین بودایی آمده است که «همه رنج‌ها زائیده و معلول خودخواهی بشر است. اشتیاق به لذت جسمانی و میل به بقا و همه هوس‌ها و لذت جویی و شهوت پرستی سبب ایجاد رنج‌ها می‌شود. چون علت رنج‌ها، خودخواهی و لذت است. هم چنین در آیین مانی در ایران باستان روح بدبینی نسبت به دنیا و تعلقات مادی و من جمله نفی روابط زناشویی وجود داشته است. به عقیده مانی بدترین خواهش‌ها عشق به زن و بچه است. توالد و تناسل به قدری بد است که می‌توان گفت کشتن یک نفر، بسی بهتر از مایه هستی یک نفر شدن است. برخی آیین‌ها مانند پروتستان‌های مسیحی رابطه جنسی را ذاتا پلید می‌شمرند به عقیده اینها تنها کسانی به مقام معنوی می‌رسند که تا آخر عمر مجرد زندگی می‌کنند (شهید مطهری، ۱۳۹۱).

ب) دیدگاه دوم: دسته دوم دیدگاه افراطی در این قضیه دارند و معتقدند که باید جلوی تحریم‌های جنسی گرفته شود و آزادی جنسی رواج داشته باشد. این دیدگاه بر خلاف دیدگاه اول بر ارضای کامل جنسی اصرار دارد. این دیدگاه رویکردی از اخلاق جنسی را مطرح می‌سازد که از آن می‌توان به «ولنگاری جنسی» نام برد. شاید بتوان گفت که مطرح شدن این دیدگاه، واکنشی علیه دیدگاه تفریطی اول است. عوامل زمینه ساز این دیدگاه را می‌توان در عقاید افرادی هم چون زیگموند فروید^۵ روان شناس و روان‌کاو اتریشی و برتراند راسل^۶ فیلسوف انگلیسی جستجو کرد. این دسته از دانشمندان علل مشکلات، خشونت‌ها، ناهنجاری‌ها و اضطراب‌های فردی و اجتماعی را ناشی از قید و بندهای جنسی و غرایز سرکوب شده می‌دانستند و به عقیده فروید و اتباع وی، اخلاق جنسی کهن بر اساس محدودیت و ممنوعیت است و آنچه ناراحتی و به سر بشر آمده است از این ممنوعیت‌ها و محرومیت‌هاست. وجود

۱. bramanism
۲. Jainism
۳. cynicism
۴. esseness
۱. freuid
۲. Russell

چنین دیدگاهی، زمینه فکری آموزش جنسی در مدارس را به صورتی ناسازگار با کرامت انسانی فراهم آورده است. مانند آنچه در بسیاری از کشورهای غربی در زمینه تربیت جنسی یافت می‌شود؛ تجلی این دیدگاه است. و در بیان دلیل؛ این گونه احتجاج می‌کنند که جلوگیری از بروز انگیزه های جنسی، باعث به وجود آمدن عقده های روانی و عاطفی در فرد می‌گردد و در نتیجه، جرم و جنایت در جامعه گسترش می‌یابد (فروید، ۱۳۴۳: ۵۹). این دیدگاه که درباره علاقه و انگیزه جنسی در غرب مطرح شده اساس تفکر و فلسفه حاکم بر تربیت جنسی در غرب است (حسینی، ۱۳۹۲).

ج) دیدگاه سوم: دیدگاه دسته سوم در خصوص انگیزه جنسی دیدگاه اعتدال در این خصوص است به طور مشخص نظر دین مبین اسلام راجع به انگیزه جنسی به وسیله این دیدگاه مطرح می‌شود اسلام نسبت به انگیزه جنسی قایل به تعدیل این انگیزه و جلوگیری از بال و پر دادن به آن است و اعتقاد دارد ارضای آن باید در قالب ضوابط شرعی، مبانی و اصول مبتنی بر ارزش های دینی باشد (مطهری، ۱۳۹۱). بنابراین در اسلام راجع به اصل غریزه جنسی (انگیزه جنسی) و اعمال آن منعی به چشم نمی‌خورد (قائم امیری، ۱۳۹۴: ۳۲۱). دیدگاه اسلام از کارکردهای اساسی غریزه جنسی بقای نسل بشر و حفظ عفت است. اسلام با تربیت جنسی مخالف نیست، توصیه های مکرر به والدین درباره آنچه خود باید در مواقع خاص لحاظ کنند و هم چنین آنچه باید به فرزندان بیاموزند به طور نمونه: مسایل احتلام، حیض، بلوغ، جدا خوابی فرزندان، تمکین، شرایط زمانی و مکانی آمیزش و مانند آن همه حاکی از توجه اسلام به تربیت جنسی است. دیدگاه اسلام در مورد نحوه ارضای غریزه جنسی، نه مانند دیدگاه اول تفریطی و نه مانند دیدگاه دوم افراطی است. اسلام با سرکوب کردن غرایز از جمله غریزه جنسی مخالف است. به همین لحاظ ازدواج نکردن را امری ناپسند می‌شمارد. از پیامبر اکرم است که «ازدواج سنت و روش پسندیده من است پس کسی که از سنت ما رویگردان باشد از من نیست. غریزه جنسی در اسلام یک شر و عمل جنسی یک گناه اضطراری نیست. لکن موضع اسلام در رابطه با بی بندوباری جنسی موضع منع است و در صورت عدم توجه به آن موضع انتقاد و کیفر است. اسلام به اهمیت حیاتی انگیزه جنسی و تاثیر آن در ابعاد مختلف زندگی فردی و اجتماعی افراد اشاره کرده و نه تنها آن را قبیح نمی‌داند، بلکه آن را در انسان وسیله ای برای کمال و رسیدن به حیات طیبه می‌داند (ثابت، ۱۳۸۲: ۲).

در آنچه درخصوص تربیت جنسی در نزد دسته اول مطرح است به چگونگی احتراز و سرکوبی این انگیزه در انسان محدود می‌شود و آنچه که در تربیت جنسی در نزد علمای دسته دوم ابراز می‌شود بیشتر ناظر بر آموزش جنسی در خصوص چگونگی اطفای این انگیزه برای لذت بردن از آن است که در کنار آن به آموزش بهداشت جنسی برای جلوگیری از انتشار بیماری‌های مربوط به این حوزه نیز توجه شده است.

جدول ۲: اهداف تربیت جنسی از دیدگاه متفکران مسلمان ایرانی

اندیشمند	اهداف تربیت جنسی	مرجع
ابن سینا	آشنایی با اهداف ازدواج، ملاک انتخاب همسر و تشکیل خانواده، رابطه مناسب با همسر و استحکام خانواده، دوری از انحرافات جنسی، سلامت جنسی خانواده	(ابن سینا، ۱۳۹۴: ۴)
غزالی	خوشتن داری از محرکات جنسی، حفظ شخصیت خانواده	(غزالی، ۱۳۸۸: ۱۳۰)
خواجه نصیر طوسی و ابن مسکویه	زهد، اعتدال در قوه شهویه، حیا، کنترل اجتماعی، دقت در نحوه پوشش، دقت در محیط معاشرت	ابن مسکویه، ۱۳۹۰: ۴۰، (طوسی، ۱۳۹۶: ۲۳۳)
احمد نراقی و مهدی نراقی	اعتدال در قوه شهویه، خوشتن داری از محرکات شهوت، توجه به ارزش‌های اجتماعی و سالم سازی فضای اجتماعی	(نراقی، ۱۳۹۵: ۳۳) (نراقی، ۱۳۹۲: ۲۱۱)
مرتضی	خو گرفتن به اخلاق جنسی، اعتدال در امیال	(مطهری، ۱۳۸۵: ۴۶)

مطهری	جنسی، رفع تبعیض جنسی	(مطهری، ۱۳۹۵: ۶۷۹)
محمد تقی فلسفی	برآورده سازی میل جنسی در حدود مصلحت و تصعید آن با تکیه بر ایمان، پرهیز از تحریک میل جنسی، بهره گیری مطلوب از آزادی، عفاف اجتماعی	(فلسفی، ۱۳۸۷: ۲۱۳)

(تحقیقات نگارنده، ۱۴۰۱)

همانطور که ذکر شد، تربیت جنسی از دیدگاههای مختلف مورد بررسی قرار گرفت و مناسب ترین دیدگاه در این رابطه مرتبط با مسائل دینی مورد قبول جامعه است. در حقیقت مقصود از تربیت جنسی از دیدگاه اسلامی، تربیت فرد به گونه ای است که در سن بلوغ توانایی تشخیص حلال از حرام در مسائل جنسی را داشته باشد، به مسائل زناشویی آگاه باشد، از خود مراقبت کند و از بی بندوباری بپرهیزد و در کب از سلامت جنسی برخوردار باشد.

بخش پنجم: جایگاه تربیت جنسی در نظام آموزشی

درمورد پیشینه و سابقه آموزش جنسی در مدارس، اطلاعات چندانی از پیش از جنگ جهانی دوم تا سال ۱۹۳۹ در دسترس نیست. احتمالاً پیش از جنگ جهانی دوم، این گونه آموزش ها از نظر قانونی ممنوع بوده است. اما احتمال دیگر آن است که آموزش جنسی در آن زمان، بیشتر متوجه دختران بوده و از احساسات نوع دوستانه سرچشمه می گرفته، با این هدف که از سقوط دختران جوان در موقعیت های نامطلوب جلوگیری شود. هدف اصلی آموزش جنسی پس از جنگ جهانی دوم، ممانعت از گسترش امراض مقاربتی، به ویژه سیفلیس و سوزاک بوده است.

آموزش جنسی در دهه هفتاد، از پایه دگرگون شد و در درس زیست شناسی، درباره دستگاه تولید مثل مفصلاً بحث شد. علاوه بر این، در این سال ها شیوه های جلوگیری از بارداری به صورت گسترده آموزش

داده می‌شد. در این دوره بیشتر بر ارائه دقیق اطلاعات تاکید می‌شد و هدف از طراحی برنامه‌های آموزش جنسی، کاهش نا آگاهی، جرم و خیانت، شرم و حیا و اضطراب و نگرانی بود. در دهه هشتاد، آموزش جنسی با اهداف گسترده‌تری دنبال شد. استقبال فزاینده از اندیشه «فمینیستی»^۱ منجر به افزودن برنامه‌هایی شد که شاگردان را به بررسی نقش زنان و مردان در جامعه تشویق می‌کرد. هدف آن بود که دانش‌آموزان اصل تفاوت‌های جنسی را و هم چنین میزان آن را درک کنند. همزمان با آن، برنامه‌های آموزش جنسی اهدافی از قبیل کسب مهارت برای تصمیم‌گیری، برقرار کردن رابطه با دیگران، ایفای نقش پدری و مادری و تعیین خط مشی در زندگی شخصی را دنبال می‌کرد. آزادی‌های جنسی در این دهه، باعث نگرانی و هراس والدین شد و شیوع بیمار ایدز به این نگرانی دامن زد. سراسیمگی در وضع قانون و صدور بخش نامه ای دولتی در خصوص آموزش جنسی، که تا امروز هم ادامه دارد، ثابت کرده است که برنامه آموزش جنس نباید تهی از ارزش‌های اخلاقی باشد (فرمهمینی فراهانی، ۱۳۹۳: ۱۵).

اهدافی که راهنمای بین‌المللی تربیت جنسی یونسکو به آن اشاره کرده است عبارتند از: افزایش دانش و آگاهی و درک واستنباط؛ شرح و توصیف احساسات، ارزش‌ها و نگرش‌ها؛ توسعه و تقویت مهارت‌ها؛ و توسعه و پیشرفت و ادامه رفتارهای کاهش دهنده خطر. که در این زمینه ارایه دانش درست و دقیق درباره مسائل مورد علاقه کودکان و جوانان و ضرورت شناخت کافی و رویارو ساختن کودکان و جوانان با فرصت‌هایی برای شناخت ارزش‌ها، نگرش‌ها و هنجارهای مرتبط با روابط جنسی و اجتماعی درباره آن مسائل و همچنین ارتقای فراگیری مهارت‌ها از طریق ترغیب کودکان و نوجوانان به پذیرش مسئولیت نسبت به رفتار خود و احترام به حقوق دیگران در نظام آموزشی بسیار مهم می‌باشد لذا در رسیدن به اهداف مذکور نقش مدرسه و به طور کلی نظام آموزشی^۲ بسیار حساس و مهم است

مدرسه به عنوان مکان آموزشی که دانش‌آموزان در آن درس می‌آموزد می‌تواند محیطی برای آموزش و تربیت صحیح باشد یا به محیطی ناسالم و مخرب برای دانش‌آموز تبدیل شود. ممکن است مدرسه به انحرافات جنسی دانش‌آموزان دامن بزند؛ دانش‌آموز در مدرسه تحت تأثیر مراوده‌ها، صحنه‌ها، محتوای درسی، مبادله اطلاعات به وسیله افراد، جریان‌های انضباطی، اهداف و مقاصد تربیت، شیوه‌های هدایت و

^۱ -Feminist

^۲ -Educational system

جهت‌دهی در تربیت و در سنین جوانی تحت تأثیر ارتباط بین معلم و شاگرد است و اینها همه می‌تواند در سازندگی یا ویرانی اخلاق مؤثر باشد (قائمی، ۱۳۹۰).

در بیشتر کشورها، به ویژه کشور ما بچه‌های سنین ۵ تا ۱۳ سال، نسبتاً وقت بیشتری را در مدرسه سپری می‌کنند.

آموزش و درس خواندن فقط بخش اندکی از تربیت در مدرسه است و دانش آموزان به تربیت عمیق اخلاقی، اجتماعی و معنوی نیاز دارند که باید در مدرسه صورت گیرد. به عقیده‌ی صاحب‌نظران آموزش باید به گونه‌ای باشد که در طرز تفکر و عقاید شاگردان نیز تغییراتی به وجود آورد تا سبب ایجاد رشد عقلانی و اخلاقی گردد که همانا هدف نهایی تعلیم و تربیت است.

امروزه در بیشتر نظام‌های تربیتی، کم و بیش برنامه‌های آموزش جنسی وجود دارد. محتوای این برنامه‌ها در بین نظام‌ها و حتی در داخل یک نظام آموزشی باهم متفاوت است. «کشورهایی مثل سوئد، نروژ، آمریکا و آلمان از اولین کشورهایی هستند که به این مقوله پرداخته‌اند. این کشورها در زمینه تربیت جنسی از طریق کتب درسی، سابقه طولانی نود ساله دارند. ولی اینکه آیا تربیت جنسی منجر به رفتارهای جنسی مجاز اجتماعی می‌شود یا خیر، به کیفیت آموزشی جنسی که به وسیله متولیان امر مانند والدین و معلمان که مسئول ارائه این نوع آموزش هستند، بستگی دارد.» (لوی^۱، ۲۰۰۱)

امور جنسی از جمله ابعادی است که با پرورش کودکان ارتباط مستقیم دارد و از عوامل زیربنایی در زندگی بشر، به خصوص رشد صحیح یا غلط کودکان است. با توجه به اهمیت بحث استعمارگران جهانی از میل جنسی برای منحرف نمودن نسل جوان کشورهای در حال توسعه استفاده می‌کنند. به همین علت، لازم است نظام آموزش و پرورش به پرورش صحیح جنسی دانش آموزان در سه دوره تحصیلی ابتدایی، راهنمایی و متوسطه توجه ویژه داشته باشد (والدمن، ۱۳۹۶).

^۱ - lewy

بخش ششم: جایگاه تربیت جنسی در نظام آموزشی ایران

در اسناد تحولی نظام آموزش و پرورش کشورمان نیز برنامه درسی تربیت جنسی از جایگاه ویژه ای برخوردار است. به طوری که در فلسفه تربیت رسمی و عمومی نظام آموزشی ایران الگوی نظری شش ساحت کلی تربیت مطرح شده است که ساحت تربیت زیستی و بدنی تاکید بر "درک ویژگی‌های زیستی خود و پاسخ‌گویی مسئولانه به نیازهای جسمی و روانی خویش از طریق تعدیل غرایز و تمایلات و عواطف طبیعی، تقویت قوای جسمی و روانی مبارزه با عوامل ضعف و بیماری براساس نظام معیار اسلامی" و همچنین در ساحت تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی تاکید بر "مهار غرایز طبیعی، تعدیل عواطف و خوشتن داری، حفظ کرامت و عزت نفس، فضایل اخلاقی و پیش‌گیری از تکوین صفات و رذایل اخلاقی از موضوعات مرتبط با تربیت جنسی می باشد. در سند راهبردی تحول بنیادین نظام آموزشی، یکی از موارد مهمی که در حوزه مسایل اعتقادی-ارزشی به آن اشاره شد، مرتبط با بحث تربیت جنسی دانش آموزان در نظام آموزش و پرورش بوده است: "ترویج و تعمیق فرهنگ حیا، عفاف و حجاب متناسب با قابلیت ها و ظرفیت های نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی، که وزارت آموزش و پرورش موظف است به ایجاد ساز و کارهای لازم برای هماهنگی رسانه ها و تولید کنندگان کتب و موارد آموزشی، لوازم التحریر و تجهیزات آموزشی و تربیتی در جهت ترویج فرهنگ حیا، عفاف و حجاب مناسب در دانش آموزان" مبادرت ورزد.

بخش هفتم: آموزش جنسی به منزله محور اصلی تربیت جنسی

یونسکو (۲۰۰۹) آموزش جنسی را فرآیند کسب اطلاعات و شکل‌دهی نگرش‌ها، باورها و ارزش‌ها درباره موضوعات مهمی چون هویت، روابط و صمیمیت در گستره عمر تعریف کرده است که همه افراد حق آموزش جنسی را به‌طور جامع دارند. آموزش جنسی با ارائه اطلاعات، کشف احساسات و ارزش‌ها و نگرش‌ها به مشخص کردن ابعاد اجتماعی، فرهنگی، زیستی، روان‌شناختی و معنوی مربوط به مناسبات جنسی کمک می‌کند و مهارت‌های ارتباطی، تصمیم‌گیری و تفکر انتقادی را بهبود می‌بخشد (یونسکو، ۲۰۰۹).

برای این منظور در اروپا برنامه‌ای تحت عنوان راهنمای جامع آموزش جنسی و استانداردهای آموزشی تدوین شده که شامل ۶ مفهوم کلیدی زیر است:

مفهوم کلیدی (۱) _ رشد انسان.

مفهوم کلیدی (۲) _ ارتباط.

مفهوم کلیدی (۳) _ مهارت‌های فردی.

مفهوم کلیدی (۴) _ رفتار جنسی.

مفهوم کلیدی (۵) _ سلامت جنسی.

مفهوم کلیدی (۶) _ جامعه و فرهنگ.

این مفاهیم درمجموع به این موضوع اصلی اشاره دارند که (۱) تحول انسان رشد جسمی، عاطفی، اجتماعی و هوش را در بر می‌گیرد. (۲) روابط نقش اساسی در سراسر زندگی ایفا می‌کنند. (۳) تمایلات جنسی سالم، مستلزم رشد و بهره‌گیری از مهارت‌های فردی و بین فردی ویژه است. (۴) تمایلات جنسی، بخش مهمی از وجود انسان است و افراد تمایلات جنسی خود را به شیوه‌های متنوعی بروز می‌دهند. (۵) ارتقاء سلامت جنسی مستلزم اطلاعات و نگرش‌های ویژه‌ای است تا بتوان از پیامدهای ناخواسته رفتار جنسی اجتناب کرد. (۶) محیط‌های اجتماعی و فرهنگی، نحوه یادگیری و بروز تمایلات جنسی را برای افراد مشخص می‌کنند (مولر، گاوین و کولکارنی، ۲۰۰۸). در متون دینی نیز به منظور پیشگیری از انحرافات جنسی و پرورش رفتارهای سالم جنسی در کودکان، به والدین به‌عنوان نزدیک‌ترین فرد به آنان آموزش‌هایی داده شده است (مرقاتی خویی، ابوالقاسمی و تقدیسی، ۱۳۹۲). بر طبق راهنمای بین‌المللی آموزش جنسی که توسط یونسکو در سال ۲۰۰۹ منتشر شده، مهم‌ترین اهداف برنامه تربیت جنسی در مدارس شامل موارد مطرح‌شده در جدول ۳ است:

جدول ۳: مفاهیم و موضوعات کلیدی برنامه تربیت جنسی در مدارس

مفهوم کلیدی (۱) روابط	مفهوم کلیدی (۲) ارزش‌ها، نگرش‌ها و مهارت‌ها	مفهوم کلیدی (۳) فرهنگ، جامعه و حقوق بشر
مباحث: ۱-۱- خانواده ۲-۱- دوستی، عشق و روابط عاشقانه ۳-۱- بردباری و احترام ۴-۱- ارتباط مدت دار، ازدواج و والدینی	مباحث: ۱-۲- ارزش‌ها، نگرش‌ها و منابع آموزش جنسی ۲-۲- تاثیر هنجارها و همساران در رفتار جنسی ۳-۲- تصمیم‌گیری ۴-۲- مهارت‌های امتناع در روابط ۵-۲- دریافت حمایت و کمک	مباحث: ۱-۳- جنسیت، فرهنگ و حقوق بشر ۲-۳- جنسیت و رسانه‌ها ۳-۳- ساختار جنسیتی جامعه ۴-۳- خشونت مبتنی بر جنسیت از جمله سوء استفاده‌های جنسی و بهره‌کشی‌های آسیب‌زا
مفهوم کلیدی (۴) توسعه انسانی	مفهوم کلیدی (۵) رفتارهای جنسی	مفهوم کلیدی (۶) مسائل جنسی و بهداشت باروری
۱-۴- آناتومی و فیزیولوژی جنسی و باروری	۱-۵- مسائل جنسی، جنسیت و چرخه زندگی جنسی	۱-۶- پیشگیری از بارداری ۲-۶- درک، شناخت و کاهش

خطر ابتلا به بیماریهای مقاربتی از جمله HIV	۲-۵- رفتار جنسی، پاسخ های جنسی	۲-۴- تولید مثل ۳-۴- بلوغ
---	-----------------------------------	-----------------------------

(یونسکو ۲۰۰۹)

با توجه به مطالب ارائه شده، به نظر می رسد آموزش موارد مربوط به تربیت جنسی به والدین چندین اثر خواهد داشت:

۱- باعث افزایش تعامل والدین و فرزندان خواهد شد که با توجه به نیاز کودکان و نوجوانان به رابطه مناسب با والدین، به این امر و ایجاد صمیمیت بین آن ها کمک خواهد کرد (مفهوم کلیدی ۱ _ روابط).

۲- با آموزش مباحث مربوط به تغییرات بلوغ به صورت صحیح به فرزندان باعث کاهش اضطراب آن ها، کمک به افزایش عزت نفس آنان و درک صحیح از دوران بلوغ و آمادگی برای پذیرش تغییرات در نوجوان خواهد شد (مفهوم کلیدی ۲ _ ارزش ها، نگرش ها و مهارت ها)

۳- با آموزش مباحث مربوط به عشق و رابطه انسانی (که یکی از مسائل مطرح شده در تربیت جنسی است) باعث افزایش آگاهی کودکان و نوجوانان از هیجانات خود خواهد شد که به کاهش اضطراب کمک می کند (مفهوم کلیدی ۱ _ روابط)

۴- با آموزش مسائل مربوط به تغییرات فیزیولوژیک دوران بلوغ و تأثیر آن بر خلق و عواطف کودک و نوجوان باعث آگاهی وی از این تغییرات و آمادگی بیشتر خواهد شد که این امر نیز بر کاهش اضطراب تأثیر خواهد داشت (مفهوم کلیدی ۴ _ توسعه انسانی).

بخش هشتم: تربیت جنسی در دوره ی کودکی (پیش دبستانی و ابتدایی)

مهم ترین موضوعاتی که باید در تربیت جنسی کودکان در این دوره رعایت شود، عبارت اند از:

۱. ایجاد عادت های مطلوب جنسی یا در واقع، پیش گیری از عادت های نامطلوب جنسی

۲. دادن پاسخ متناسب و درخور فهم کودکان به پرسش‌های جنسی آن‌ها

۳. کمک به شکل‌گیری هویت جنسی متناسب با جنسیت کودک

۴. پیش‌گیری از بیداری جنسی پیش از موقع. این مرحله از رشد (دوره‌ی ابتدایی) مرحله‌ی تربیت کردن و آموزش مقدمات لازم برای ورود به دنیای بلوغ است.

نقش اصلی تربیت جنسی در دوران کودکی و ایجاد عادت‌های مناسب به عهده‌ی پدر و مادر است. آن‌ها باید خود آموزش‌های لازم و روشن در زمینه‌ی تربیت جنسی را دریافت کنند و به آن‌ها کمک شود تا برای پاسخ‌گویی به پرسش‌های جنسی و زیستی فرزندانشان از طریق مراجعه به کتاب‌های مناسب و متون مذهبی آمادگی یابند. کودک در ۳ تا ۵ سالگی نسبت به خصوصیات جسمانی خود و تفاوت‌های جنسی دختر و پسر کنجکاو است و جنبه‌ی شناختی کنجکاوی او صرفاً جنبه اکتشافی دارد. نوع پرسش‌های کودک در مورد آفرینش خود، کیفیت معمولاً پیدایش و چگونگی به دنیا آمدن خود است، سؤال‌هایی از قبیل «مرا از کجا آوردی» و «نوزاد از کجا می‌آید» و «من کجا بوده‌ام». این سؤال‌های آنان طبیعی و عادی است. دید کودک درباره‌ی بدن خود و همسالان، مانند دید والدین نیست؛ از این‌رو در پاسخ به این پرسش‌ها هم همواره باید به این نکته توجه داشت که روند آموزشی کودک باید تدریجی باشد و نباید همه‌ی جزئیات را یک‌باره در اختیار او گذاشت. پاسخ پرسش‌ها باید کوتاه و ساده باشد (اوحدی، ۱۳۹۰). در ۶ و ۵ سالگی فعالیت هورمون‌های جنسی کم است؛ در ۷ سالگی، پسران نسبت به دختران ابراز علاقه می‌کنند اما این ابراز علاقه جنبه‌ی دوستی دارد نه جنبه‌ی جنسی. گاهی کودکان به هنگام استحمام، توالیت یا تعویض لباس به بدن خود نگاه می‌کنند یا برای کنجکاوی آلت تناسلی خود را دست‌کاری می‌کنند. این رفتار گاهی به جهت مشکلات جنسی (خشکی پوست آلت یا خارش یا سوزش آن) است. در مواردی اضطراب، باعث این رفتار می‌شود و از این راه، کودک کسب آرامش می‌کند. به‌طور کلی، این رفتار هنگام استحمام، بازیگوشی، خستگی، بی‌حوصلگی، هنگام حرکت در خودرو و هنگام مطالعه (در سنین تحصیل) بیش‌تر وجود دارد. در این‌گونه موارد، والدین باید خون سردی خود را حفظ کنند و کودک را از این‌گونه رفتار باز دارند. یکی از مسائلی که پدر و مادر در شکل‌گیری آن نقش مؤثری دارند، «هویت جنسی» است. هویت جنسی مفهومی است که فرد از خود به‌عنوان یک مرد یا زن

دارد. در واقع، تصویری که هر فرد از زن یا مرد بودن خود دارد و برداشت او از این که زن یا مرد چگونه است، هویت او را می‌سازد. در واقع، هویت جنسی با نقش جنسی ارتباط نزدیک دارد (فرمehنی فراهانی، ۱۳۹۷). دوره‌ی پنج‌ساله‌ی دبستان، دوره‌ای حساس و از نظر تثبیت شخصیت اخلاقی و تربیتی، مهم و سرنوشت‌ساز است. این دوره، دوره‌ی فراگیری آموزش‌های زیربنایی و اساسی، پایه‌گذاری عادت‌ها، روابط کودک با دیگران و آغاز پیدایش پاره‌ای از لغزش‌ها و انحراف‌هاست. در نهایت تربیت جنسی امری تدریجی و مرحله‌ای است که باید بر اساس ویژگی‌های کودکان و نوجوانان صورت گیرد. استعدادهای انسان بر اساس توانایی‌هایش و با حرکتی تدریجی، در جهت کمال مطلق شکوفا می‌شود. در تربیت جنسی، صرف ارائه‌ی اطلاعات کفایت نمی‌کند بلکه رفتار و نگرش والدین نسبت به امور جنسی در اثربخشی و کارآمدی آموزش اهمیت به سزایی دارد (قائمی، ۱۳۹۸).

چنانچه سطح آموزش عمومی مخصوصاً از سنین پایه و ابتدایی ارتقا نیابد و فقر فرهنگی بر جامعه سیطره داشته باشد؛ بحران جنسیت خواهد توانست تمام رگه‌های جامعه را در بر گرفته و ارزش‌های اجتماعی را تغییر دهد و اقشار انسانی را درگیر معضلات خود گرداند و به مرور زمان زیربناهای ساختاری و هنجارهای ارزشی جامعه را تهدید نماید (عبدالرحیمی، ۱۳۹۸). به گونه‌ای که امروزه متأسفانه روند آمار ازدواج و طلاق‌های ثبت شده کشور از سال ۷۹ تا ۸۴ بیانگر این است که نرخ خام ازدواج بین سالهای ۷۹ تا ۸۴ افزایشی نه چندان پرسرعت داشته، در حالی که در مقابل برای طلاق این افزایش بین سال‌های یاد شده قابل توجه است (علیزاده، ۱۳۸۵). هم چنین بررسی مقدماتی عوامل موثر بر طلاق و راه‌های پیشگیری از آن، نشان می‌دهد که در بیشتر زنان و مردان (۸۳ درصد) علت طلاق آنان از همسر ناسازگاری‌های رفتاری و اخلاقی بوده است و عوامل موثر بر طلاق نشان می‌دهد که اغلب عوامل ذکر شده در شرایط ایده آل قابل پیشگیری هستند و با آموزش اصول و ضوابط اخلاقی اسلام، می‌توان آن را کنترل نمود (سپهریان آذر، ۱۳۷۶).

با توجه به افزایش محرک‌های جنسی ناشی از محیط، تغذیه و بلوغ زودرس و عطش رو به افزایش افراد نسبت به کسب اطلاعات جنسی در مورد بلوغ و مسایل مربوط به آن و با توجه به ضرورت‌های زمانی، لزوم اطلاع‌رسانی صحیح و جلوگیری از ارائه شدن اطلاعات انحرافی و ده‌ها دلیل دیگر، ضرورت طراحی

برنامه درسی مناسب مطرح است. آموزش و پرورش با طراحی و اجرای برنامه درسی مناسب می‌تواند کمک زیادی به رفع و یا کاهش این مشکلات نماید (متقی فر، ۱۳۸۴).

در حقیقت می‌توان نتیجه گرفت که اگر نظام‌های آموزشی به نیازهای کودکان و تربیت جنسی آنها توجه نکنند، این پدیده خود به خود در مسیر زندگی بدون انتخاب احسن صورت خواهد گرفت زیرا کودک نسبت به این مسایل حساس و کنجکاو است و پی یافتن اطلاعاتی در این زمینه است. در نتیجه از دوستان و منابع دیگر، مسایل مبتذل و اطلاعات غلط را بی‌موقع کسب می‌کند که باعث انحراف جنسی می‌گردد. با توجه به این مباحث توجه به تربیت جنسی در برنامه درسی ضروری می‌باشد (ابراهیمی هرستانی، ۱۳۹۱: ۱۵).

در مجموع صاحب نظران و محققان به اهمیت و حساسیت بحث تربیت جنسی در نظام‌های آموزشی، تاکید فراوانی داشته‌اند. مکرنان (۲۰۰۷) با مجادله انگیز خواندن تربیت جنسی از گنجانده شدن این حوزه در قالب برنامه‌های درسی حمایت کرده و تاکید می‌کند که تربیت جنسی در مدارس باید دانش آموزان را با انواع مختلف رفتارهای جنسی، روش‌های حفظ و مراقبت جنسی و نیز آثار عاطفی، روانی و جسمانی ناشی از فعالیت‌های جنسی آشنا کرده و در عین حال، امکان طرح و پاسخ به سوال‌های مختلف دانش آموزان را در زمینه مسایل جنسی فراهم سازد.

نقش مدرسه و مربیان در مدیریت رفتارهای جنسی کودکان و ارائه‌ی آموزش‌های مناسب در این زمینه مورد قبول اکثر جوامع بوده است. بازبینی و توسعه آموزش جنسی در مدارس بعضی جوامع موضوعی آسان نیست و هنوز ترس و اضطراب از صحبت کردن در مورد مسایل جنسی وجود دارد. اختلاف نظر و سلیقه در چرایی و چگونگی ارایه آموزش‌های جنسی در مدارس دیده می‌شود. در جوامعی که به نفع وجود آموزش‌های جنسی در مدارس سیاست‌گذاری شده است تاثیر این آموزش‌ها را در تاخیر فعالیت‌های جنسی نوجوانان گزارش کرده‌اند. تاثیر آموزش‌های جنسی مبتنی بر خانواده بر سلامت نوجوانان و ارتباط صحیح کودک و والدین قویا نشان داده شده است (هاوکس^۱، ۲۰۰۰).

^۱. Hawkes

به طور کلی ارائه این آموزش های صرف جهت افزایش دانش مربیان روش موثری در سلامت جنسی دانش آموزان نبوده است، مگر این که این مربیان به طور دوره ای و مداوم تحت تعلیم با محتوای تربیت جنسی قرار گیرند که خود در ایجاد و توسعه راهبردهای آموزشی نوین موثر است. فقدان توافق جمعی درمورد آموزش جنسی در مدارس و کمبود استراتژی های مشخص در مدیریت رفتارهای جنسی دانش آموزان در محیط مدرسه، مطالعه سیستماتیک ابعاد مختلف موضوع را الزامی می سازد. ارتقای سلامت جنسی در مدارس باید مبتنی بر درک عمیق از بستری باشد که مربیان در آن با کودکان کار می کنند.

اما از اینکه باید در این زمینه به نوجوانان آگاهی هایی داد و او را از وضعیت جنسی و روحی اش آگاه ساخت، تقریباً شکی وجود ندارد. این موضوع به خصوص از منظر وظایف دینی و امر به معروف ونهی از منکر حایز اهمیت بسیاری است؛ اما در این که چه کسی یا کسانی باید این مسئولیت را انجام دهند، محتوای ارائه شده چه ویژگی هایی باید داشته باشد و دستور اسلام دراین زمینه چیست، اختلاف نظر وجود دارد. به طور کلی اهمیت و جایگاه برنامه درسی تربیت جنسی در اکثر نظام های آموزشی کشورهای مختلف، مورد تاکید صاحب نظران و پژوهشگران بوده است و علیرغم تنوع و اختلاف دیدگاه در زمینه چرایی و چگونگی ارایه برنامه های درسی و آموزش های مرتبط با تربیت جنسی (آنزاسیو^۱ و همکاران، ۲۰۰۸)، در نظام های آموزشی کشورهایی که برنامه های درسی تربیت جنسی تدوین و اجرا گردید، این برنامه ها و آموزش ها تاثیر خود را نشان داده است و در تاخیر فعالیت های جنسی ناهنجار دانش آموزان، موثر بوده است (سالک^۲ و همکاران، ۲۰۰۶).

نتیجه گیری

علی رغم اهمیت و جایگاه تربیت جنسی نتایج پژوهش ها بیانگر ناتوانی خانواده ها در تربیت جنسی فرزندان است و چنانچه سنتلا، کایزر و هیرش گزارش نمودند که رد و بدل کردن اطلاعات جنسی در بین دانش آموزان شیوع بالایی داشته، آنها تمایلی به دریافت این گونه اطلاعات از طریق والدین خود

^۱. Anastácio

^۲. Sulak

نداشته، صحبت در این زمینه را اضطراب آور توصیف می کنند. بنابراین توجه نظام برنامه درسی آموزش و پرورش به تربیت جنسی لازم است.

آگاهی اندک کودکان در مورد تغییرات جسمی -روانی دوران بلوغ، دریافت اطلاعات ناقص و از منابع غیر مطمئن، باعث ایجاد مشکلات جسمی- روانی متعددی در زندگی خانوادگی آنان می شود. از طرفی آگاهی رسانی مناسب موجب نشاط، شادی، تندرستی، امید به استقلال، و رشد اجتماعی آنان می شود و کودکان را در مقابل بیماری های جسمی و روانی ناشی از این ناآگاهی، ایمن می کند. متأسفانه کودکان به دلایل خاص فرهنگی که در بسیاری از جوامع نیز مطرح است، از دریافت آگاهی های درست و مناسب بهداشتی پیرامون بلوغ و باروری محروم هستند و در این زمینه صدمه های بسیاری را متحمل می شوند، به همین دلیل تعیین راهکارهای مناسب و مؤثر برای تأمین نیازهای آموزشی آنان، به دقت فراوان و توجه ویژه نیاز دارد و باید موضوعاتی مانند تطابق محتوای آموزشی با سن و دیگر شرایط فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، جسمی، مهارت ها، ویژگی های آموزش، و چگونگی ارائه اطلاع، به طور کامل مورد توجه قرار گیرد. در تبیین نتایج به دست آمده در این مطالعه می توان بیان کرد که آموزش گروهی تربیت جنسی با تکیه بر شناسایی مشکلات و مسایل شایع در نوجوانان و راهکارهای حل آن، ویژگی های بلوغ و نشانه های آن، و نکات بهداشتی دوران بلوغ به والدین کمک کرده است تا آگاهی شان درباره دوره نوجوانی و موضوع تربیت جنسی افزایش یابد و در نتیجه نگرش مثبت تری نسبت به این موضوع پیدا کنند.

پژوهش قربانی و همکاران با موضوع آموزش و ارتقای سلامت جنسی کودکان (تحلیل محتوا)، نشان داد که توانمندسازی والدین با استفاده از برنامه آموزشی منجر به ارائه اطلاعات لازم، درست، ضروری، و تکمیلی در مورد بلوغ (قبیل از دوران قاعدگی) می شود. همچنین نتایج این مطالعه نشان داد که مادران با فرزندان دختر خود راحت تر از پسرانشان، رابطه برقرار می کنند و بیشتر می توانند در مورد موضوعات جنسی با آنان صحبت کنند. پژوهش وقاری زمهر و همکاران (۱۳۸۱) با موضوع بررسی نگرش و کنش والدین به تربیت جنسی فرزندان، با نتایج پژوهش حاضر همسو است. لازم به ذکر است که نتایج مطالعه حاضر نیز نشان داد که نگرش والدین به تربیت جنسی فرزندان، با ارائه برنامه های آموزشی مناسب، افزایش یافته است و بر خلاف تصور غالب که آموزش های مربوط به تربیت جنسی با مقاومت والدین

مواجه خواهد شد، براساس این پژوهش مشخص شد که بیشتر والدین شرکت کننده، آمادگی نسبی لازم جهت دریافت این آموزشها را داشتند. شیرینتی، بابازاده، موسوی، و نجم آبادی نیز در مطالعه خود دریافتند.

مهمترین عامل مؤثر در موفقیت اجرای برنامه های تربیت جنسی نوجوانان در ایران از نگاه مربیان عبارت اند از:

۱. مشکلات سیاسی مانند عدم اتخاذ راهبرد مشخص از طرف دولت

۲. مشکلات فرهنگی و اجتماعی مانند تابوها

۳. مشکلات ساختاری و اجرایی مانند ساختار نامناسب نظام سلامت

۴. عدم استفاده از پتانسیل بالقوه مذهب.

همچنین نتایج این پژوهش نشان داد درک دقیق والدین از شرایط جنسی کودکان و داشتن اطلاعات کافی در زمینه تربیت جنسی، بسیار مهم است و نباید به سوالات یا بیداری جنسی نوجوانان بی اعتنا بود یا با تعصب و افراطی، کودکان را ترسانند. همسو با نتایج مطالعه حاضر، نتایج برخی پژوهش ها نیز نشان داد که برنامه های تربیت جنسی جامع در به تأخیر انداختن آغاز رفتار جنسی، کاهش تعداد شریکان جنسی جدید، و کاهش وقوع کنجکاویهای جنسی غیر محافظت شده در کودکان، تأثیر مثبتی دارد. در مجموع این مطالعات نشان دادند که مداخله آموزشی طراحی شده، بر بهبود آگاهی (دانش)، نگرش و عملکرد جنسی مادران نقش اساسی دارد و مادران می توانند نقش کلیدی در زمینه آموزش مسایل جنسی به کودکان را داشته باشند؛ بنابراین مهارت آموزی مادران برای آموزش مسایل جنسی به جلسات آموزشی مداوم و منظم همراه با تمرین و تجربه، نیاز دارد. اگر چه آموزش چگونگی برقراری راه های ارتباطی با کودکان، یکی از مهمترین مسائل مورد نیاز مادران است که در این مطالعه به آن پرداخته نشده بود ولی بیشتر آنها به اهمیت دارا بودن اطلاعات و درک درست این دوران از زندگی فرزندان خود، اذعان داشتند. بنابراین برای پیشگیری از عوارض و مشکلات کودکان در زمینه تربیت جنسی، نیازمند آموزش مادران در جهت اتخاذ شیوه های درست تربیتی و اصلاح رفتارهای ناسالم هستیم تا به این صورت گامی در جهت

سلامتی افراد و ارتقا سلامت جامعه برداریم. نتیجه این که پاسخ به سؤالات جنسی کودکان و ارائه اطلاعات به آنها بهتر است در محیط و فضای خانواده، متناسب با سن، و موقعیت آنان به صورت تدریجی و دائمی ارائه شود به طوری که نیازهای مادرانه از سوی مادر و نیازهای پدرانه از سوی پدر پاسخ داده شود. در این راستا برخی متخصصان آموزش تربیت جنسی در پیشگیری از سو استفاده، معتقدند که جنسی و دانش افزایی کودکان در تشخیص لمس مناسب و نامناسب بسیار مؤثر است؛ بنابراین لازم است والدین کودکان، به ویژه مادران ابتدا اطلاعات مناسب برای آموزش کودکان و پاسخ به سؤالاتشان را از طریق آموزش کسب کرده، سپس در نهایت احترام و جدیت ضمن ایجاد رابطه صمیمانه و معتمدانه با فرزند نوجوان خود به آموزش مسائل جنسی بپردازند تا بدین ترتیب خطرپذیری و احتمال کسب اطلاعات غلط و نامناسب جنسی را برای فرزندانشان به حداقل برسانند. در هر صورت نتایج حاصل از این پژوهش می تواند در اختیار مربیان و کارشناسانی که در راستای آموزش به کودکان فعالیت دارند بسیار مفید باشد. همچنین لازم است شرایطی مهیا شود تا این دوره ها در مدارس برای مادران در جهت کاهش مشکلات کودکان و دانش آموزان برگزار شود. باید توجه داشت که تربیت جنسی جامع می تواند به کودکان کمک کند تا چارچوبی مناسب از موضوعات بهداشتی و اجتماعی پیچیده و بحرانی را در ذهن ایجاد کنند. فراهم کردن اطلاعات دقیق درباره روابط جنسی و مسایل مرتبط با آن می تواند به زندگی سالمتری بیانجامد.

در مجموع می توان گفت با توجه به موانع فرهنگی و باورها و تعصبات خاص والدین جامعه ما، انجام مطالعات گسترده در زمینه آموزش مسائل جنسی به دختران و پسران نوجوان و همچنین والدین آنها، بسیار اهمیت دارد و در عین حال مشکل است. نظام آموزش و پرورش نیز می تواند با برنامه ریزی های گسترده از سنین پایین به صورت غیرمستقیم به تربیت جنسی دانش آموزان بپردازد و با برگزاری دوره های آموزش والدین به افزایش آگاهی و تغییر نگرش والدین درباره آموزش جنسی به فرزندان کمک کند.

منابع و مأخذ

- ابوالقاسمی، ناریا؛ مرقاتی خویی، عفت السادات؛ تقدیسی، محمدحسین (۱۳۸۹). تبیین تربیت جنسی دانش آموزان ایرانی از دیدگاه مربیان بهداشت مدارس ابتدایی. مجله دانشکده بهداشت و انستیتو تحقیقات بهداشتی، سال هشتم، دوره دوم، صص ۲۷-۳۹.
- اوحدی، بهنام (۱۳۹۰). تمایلات و رفتارهای جنسی انسان، تهران، ناشر: مؤلف، چاپ دوم.
- پروچاسکا، جیمز؛ نورکراس، جان (۲۰۱۷). نظریه‌های روان درمانی، نظام های روان درمانی. ترجمه سید محمدی. تهران: نشر روان.
- جعفری ابراهیم (۱۳۸۴). تحولات جهانی آینده، بیم ها و امیدها در کانون خانواده، نشریه ی نگاه، آبان ماه، ص ۶
- رزاقی، رضا (۱۳۹۰). ارزیابی سلامت جنسی نوجوانان تحت مراقبت شبانه روزی و اثربخشی برنامه جامع آموزش جنسی (تربیت جنسی) بر ارتقاء دانش، نگرش و خودپنداره جنسی. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی.
- رزاقی، رضا (۱۳۹۲)، آموزش موضوعات جنسی، تهران، دانه.
- رهنما، اکبر؛ علین، حمید؛ محمدی، حسین (۱۳۹۶). بررسی و تبیین مبانی، اصول و روش های تربیت جنسی با تأکید بر دیدگاه‌های اسلام. دوماهنامه علمی پژوهشی دانشور رفتار (دانشگاه شاهد)، سال چهاردهم، دوره بیست و چهارم.
- شفیع آبادی، عبدالله (۱۳۹۸). فنون تربیت کودک. تهران: چهر.
- فرمehینی فراهانی، م (۱۳۸۷). نگاهی گذرا بر تربیت جنسی در مقاطع مختلف تحصیلی، سلامت روان، دوره ۱.

- فر مهینی فراهانی، محسن (۱۳۹۰). تربیت در نهج البلاغه. تهران: آبیژ.
- فر مهینی فراهانی، محسن (۱۳۹۴). محتوای مناسب برای تربیت جنسی در کتب درسی دوره متوسطه. دوماهنامه علمی _ پژوهشی دانشور رفتار (دانشگاه شاهد). دوره یازدهم، شماره نهم. ۱-۱۴.
- قائمی، علی (۱۳۹۷). تربیت جنسی. تهران، انتشارات رشد.
- قائمی، علی (۱۳۹۸). هدایت جنسی و مسائل مربوط به ازدواج، از مقالات ارائه شده در کتاب پنجم آموزش خانواده، تهران، انتشارات انجمن اولیا و مربیان، چاپ سوم.
- قائمی، علی (۱۳۹۲). خانواده و مسائل جنسی کودکان. تهران: انجمن اولیاء و مربیان جمهوری اسلامی ایران.
- کُری، جرال (۲۰۱۵). نظریه و کاربری مشاوره و روان درمانی. ترجمه سیدمحمدی، تهران: ارسباران.
- کرین، ویلیام. سی (۱۹۸۵). پیشگامان روانشناسی رشد، ترجمه فدایی. تهران: اطلاعات.
- کوچتکوف و.د؛ لاپیک و.م (۱۳۹۴). روانشناسی و تربیت جنسی. ترجمه تقی زاده، تهران: بنیاد.
- لطف‌آبادی، حسین. (۱۳۹۰). روانشناسی رشد (۲) نوجوانی جوانی و بزرگسالی. تهران: سمت.
- مرقاتی خویی، عفت السادات؛ ابولقاسمی، ناریا؛ تقدیسی، محمد حسین (۱۳۹۲). تربیت جنسی کودکان: مطالعه کیفی تبیین دیدگاه‌های والدین. مجله دانشکده بهداشت و انسیتو تحقیقات بهداشتی، دوره یازدهم. شماره دوم، صص ۶۵-۷۴
- مرهج، ریتا (۱۳۹۶). والدین باید بدانند، ترجمه شبانکاری و مطلق، تهران: فراگفت.

- مطهری، مرتضی (۱۳۹۸). آشنایی با قرآن ۴، تهران: صدرا.
- ناس، جان بوی (۲۰۰۴). تاریخ جامع ادیان. ترجمه علی اصغر حکمت، تهران: اسناد آموزش انقلاب اسلامی.
- Mueller, T., Gavin, E., Kulkarni, A. (۲۰۱۸) The association between sex education and youth's engagement in sexual intercourse, age at first intercourse, and birth control use at first sex, Journal of Adolescent Health, ۴۲, ۸۹-۹۶.
- Reis, M., Ramiro, L., De Matos, M. G., Diniz, J. A. (۲۰۱۱). The effects of sex education in promoting sexual and reproductive health in Portuguese university students, Procedia-Social and Behavioral Sciences, ۲۹, ۴۷۷-۴۸۵.
- UNESCO. (۲۰۱۹). International Guidance on Sexuality Education. Unesco. Online at
- <http://unesdoc.unesco.org/images/00۱۸/00۱۸۳۲/۱۸۳۲۸۱e.pdf>

توجه داشته باشید: جهت چاپ مقالات خود در نشریات علمی و همایش های معتبر با (خانم دکتر جعفری) ۰۹۱۹۶۷۴۸۶۲۵ تماس بگیرید. گواهی نامه پذیرش و چاپ مقاله، کمتر از ۷۲ ساعت صادر می گردد.

**موسسه علمی و حقوقی قانون یار
برگزار می کند**

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی کرمانشاه

موسسه
و امور ایرانگردان

**مصدور گواهی نامه معتبر
پذیرش و ارائه مقاله
(با مهر بر جسته و هویت نام مشخص)**

دانشگاه فرهنگیان

جمهوری اسلامی ایران
وزارت آموزش و پرورش

پنجمین همایش علمی-پژوهشی

مطالعات علمی علوم انسانی در جهان اسلام

ارگان ها و سازمان های حامی معنوی برگزاری همایش (در استان کرمانشاه)
دانشگاه فرهنگیان - سازمان ارشاد اسلامی - آموزش و پرورش - بنیاد شهید، سازمان شهرداری و ...

www.Olomensani.ir **محورهای پذیرش مقالات** www.Ghanonyar.ir

تمام گرایش های رشته فقه، حقوق و علوم قضایی ■ علوم تربیتی، تکنولوژی آموزش و آموزش و پرورش

روانشناسی، علوم اجتماعی، علوم دینی و مذهبی ■ علوم اقتصادی، بانکی و تمام گرایش های مدیریت

مدیر اجرایی همایش
دکتر شهلا رضایی

دبیر علمی و مسئول همایش
دکتر بهنام اسدی

مکان و زمان برگزاری همایش
کرمانشاه - ۱۴۰۱/۱۲/۱۱

ایمیل رسمی همایش جهت دریافت مقالات پژوهشگران OLOMENSANI@YAHOO.COM
ارسال مقاله از طریق واتس آپ، اینستاگرام، تلگرام، روبیکا به شماره ۰۹۱۰۰۶۳۶۰۰۲

دبیرخانه مرکزی موسسه قانون یار: تهران، میدان انقلاب، خیابان اردیبهشت، موسسه قانون یار ۵۲۶ - ۰۲۱۶۶۹۷۹۵۱۹
(در صورت طرح سوال درخصوص ارسال مقاله یا جذب در هیات علمی همایش با خانم دکتر قبادی تماس بگیرید. ۰۹۱۹۶۷۴۸۶۲۵)